

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

M. Fabii Quintiliani Institutionum Oratoriarum Libri Duodecim

Summa diligentia ad fidem vetustissimorum codicum recogniti ac restituti

Quintilianus, Marcus Fabius

Lugd. Batav. ; Roterodami, 1665

De Quintilianis Veterum Scriptorum Testimonia.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12945

D E
Q U I N T I L I A N I S
V E T E R U M S C R I P T O R U M
T E S T I M O N I A .

M. ANNÆUS SENECA *Proœmio lib. x.*
Controvers.

Pertinere ad rem non putô, quomodo L. Magius gener T. Livii declamaverit, quamvis aliquo tempore suum populum habuit, cum illum homines non in ipsius honorem laudarent, sed in soceri ferrent: quomodo P. Asprenas aut Quintilianus declamaverint. Transeo istos quorum fama cum ipsis extincta est.

Idem controvers. IIII. ejusdem libri, quæ est de eo qui expostos debilitabat, ut ex mendicitate eorum mercedem acciperet.

Circa hunc sensum P. Asprenatis est ille à Quintiliano dictus, Nescio utrum vos miserabiliores dicam quod alimenta accipitis, an quod huic datis. Accipitis enim quia debiles estis: ei datis per quem debiles estis.

M. FAB. QUINTILIANUS *lib. institut. Oratoriar.*
ad Victorium Marcellum cap. III.

Et cur me prohibeat pudor uti domestico exemplo? pater meus contra eum qui se legationi immoriturum dixerat, deinde vix paucis diebus infumptis re infecta redierat, Non exigo uti immoriaris legationi, immorare.

JUNIUS JUVENALIS, *lib. IX. Satyr.*

— Hispulla tragœdo

Gaudet, an expectas ut Quintilianus ametur?

** 4

Item.

Item.

Sed jacet in servi complexibus aut equitis dic,
Dic aliquem fodes heic Quintiliane colorem.
Hæremus: dic ipsa.

Idem lib. III.

Hos inter sumptus sestertia Quintiliano
Ut multum, duo sufficient: res nulla minoris
Constabit patri, quam filius, unde igitur tot
Quintilianus habet saltus? exempla novorum
Fatorum transi felix & pulcer & acer,
Felix, & sapiens, & nobilis, & generosus
Appositam nigræ Lunam subtexit alutæ.
Felix, orator quoque maximus, & jaculator:
Et si perfrixit cantat bene. distat enim, quæ
Sidera te excipiant modo primos incipientem
Edere vagitus, & adhuc à matre rubentem.
Si fortuna volet, fies de Rhetore Consul,
Si volet hæc eadem, fies de Consule Rhetor.

C. PLINIUS lib. II. Epist.

Ita certe ex Quintiliano præceptore meo audisse memi-
ni. Narrabat ille, Affectabar Domitium Afrum, &c.

Idem lib. VI.

Erat non studiosorum tantum, verumetiam studiorum
amantissimus, ac propè quotidie ad audiendos, quos tum
ego frequentabam, Quintilianum, Nicetem Sacerdotem
ventitabat.

*Est & ejus ad Quintilianum suum in eodem lib. epistola quæ inci-
pit, Quamvis & ipse sis continentissimus, & filiam tuam ita
institueris ut decebat filiam tuam, Tutilii neptem.*

M. VAL. MARTIALIS lib. II. Epig.

Quintiliane, vagæ moderator summe juventæ,
Gloria Romanæ, Quintiliane, togæ.

TRE-

TREBELLIVS POLLIO *in Postum. juniore.*

Fuit (quod solum memoratu dignum est) ita in declamationibus disertus, ut ejus controversiæ Quintiliano dicantur insertæ: quem declamatorem Romani generis acutissimum, unius capituli lectio prima statim fronte demonstrat.

CÆLIUS LACTANTIUS *Firm. lib. I.*

Optime Quintilianus in Fanatico, Istud, inquit, si deus cogit, iratus est.

Idem lib. v.

Ideo potentiores esse injustos Deus permisit, ut cogere ad malum possent: ideo plures, ut virtus esset preciosa, quod rara est. Quod quidem ipsum Quintilianus egregie ac breviter ostendit in Capite obvoluto. Nam quæ, inquit, virtus esset innocentiae, nisi laudem raritas dedisset? verum quia natura sic comparatum est, ut odium, cupiditas, ira, in id quod incubuerint agant cæcos, supra hominem videtur culpa vacare. Alioqui si pares omnibus affectus dedisset, pietas nihil erat.

Idem lib. vi.

Nulla est tam perditæ pudoris adultera, quæ non hanc causam vitiis suis præterdat, injuriam se peccando non facere, sed referre, quod optime Quintilianus expressit. Homo, inquit, neque alieni matrimonii abstinens, neque sui custos, quæ inter se natura connexa sunt.

D. MAGNVS AVSONIVS *in Panegyrico.*

Dives Seneca, tamen Consul, arguetur rectius quam prædicabitur non erudiisse indolem Neronis, sed armasse sævitiam. Quintilianus consularia per Clementem ornamenta sortitus, honestamenta nominis potius videtur quam insignia potestatis habuisse: quomodo Titianus magister, sed gloriosius ille municipalem scholam apud Visontionem

** 5

Lugdu-

Lugdunumque variando, non ætate quidem, sed utilitate
confenuit.

*Idem in commemoratione Professorum, de
Ti. Victore Minervio.*

Primus Burdigalæ columnen dicere Minervi,
Alter Rhetoricæ Quintiliane togæ.

Et postea,

Adferat usque licet Fabium Calagurris alumnum,
Non sit Burdigalæ dum cathedra inferior.

Et

Seu libeat fictas ludorum evolvere lites,
Ancipitem palmam Quintilianus habet.
Dicendi torrens tibi copia, quæ tamen aurum,
Non etiam luteam volveret inluviem:
Et Demosthenicum, quod ter primum ille vocavit,
In te sic viguit, credat ut ipse tibi.

Idem in Misella.

— memorabo Quietos

Agricolas, legumque Catos fandique potentes;
Præsidium sublime reis, quos curia summos
Municipum vidit proceres, propriumque Senatium,
Quos prætextati celebris facundia ludi
Contulit ad veteris præconia Quintiliani,
Quique suas rexere urbes, purumque tribunal
Sanguine, & innocuas illustravere secures.

HIERONYMUS in Chronico.

Olymp. 211. M. Fabius Quintilianus Romam à Gal-
ba perducitur.

Olymp. 217. Quintilianus ex Hispania Calagurrita-
anno Domi- nus primus Romæ publicam scholam
tiani 8. aperuit, & salarium è fisco accepit.

Idem

Idem ad Præsidium.

Puto te Quintiliani controversiæ recordari in qua pauper causatur, dolens ob interitum apum, flores ab impotentissimo divite venenatos.

Idem in Quæst. Hebraic.

Me vero procul ab urbibus, foro, litibus, turbis, remotum, sic quoque, ut Quintilianus ait, latentem invenit invidia.

Item.

Nec mirum hoc in conceptu fœminarum, ut quales perspexerint, sive mente conceperint, in extremo voluptatis æstu quo concipiunt, talem sobolem procreent, cum hoc ipsum etiam ut equarum gregibus apud Hispanos dicatur fieri, & Quintilianus in ea controversia in qua accusatur matrona quod Æthiopem peperit, pro defensione illius argumentatur hanc conceptus esse naturam quam diximus.

Idem adversus Vigilantium.

Iste Caupo Calagurritanus, & in perversum propter nomen viculi mutus Quintilianus miscet aquam vino.

Idem ad Pammachium de obitu Paulinæ.

Felices, inquit Fabius, artes essent, si de illis soli artifices judicarent.

Idem ad Pammachium de optimo genere interpret.

Hilarius nostrorum temporum confessor, duodecim Quintiliani libros stilo imitatus est & numero.

Idem Præfat. in Abdiam.

Dicit & Tullius tuus adolescentulo sibi inchoata quædam & rudia excidisse. Si hoc ille tam de libris ad Herennium quam de rhetoricis, quos ego perfectissimos puto, ad comparationem senilis peritiæ dicere potuit: quanto
magis

magis ego libere profiteor & illud fuisse puerilis ingenii, & hoc maturæ senectutis. In libris quoque contra Marcionem Septimius Tertullianus hoc idem passus est, & Origenes in Cantica canticorum, & Quintilianus in xii. libris, institutionis oratoricæ, ex quibus ostenditur unamquamque ætatem in quo esse perfectam, & ex annorum debere numero judicari.

SID. APOLLINARIS *lib. v. Epist. x. Sabaudo.*

Tua vero tam clara, tam spectabilis dictio est, ut illi divisio Palæmonis, gravitas Gallionis, abundantia Delphidii, Agræcii disciplina, fortitudo Alcimi, Adelphii teneritudo, rigor Magni, dulcedo Victorini, non modo non superiora, sed vix æquiparabilia scribantur. Sane ne videar sub hoc quasi hyperbolico Rhetorum catalogo blanditus quippiam gratificatusque, solam tibi acrimoniam Quintiliani, pompamque Palladii comparari non ambigo, sed potius acquiesco.

Idem in panegyrico ad Anthemium.

Qua Crispus brevitæ placet, quo pondere Varro,
Quo genio Plautus, quo flumine Quintilianus,
Qua pompa Tacitus nunquam sine laude loquendus.

Idem carmine ad Magnum Felicem cos.

Acrem Lampridium, Catum, Leonem,
Præstantemque tuba Severianum,
Et sic scribere non minus valentem,
Marcus Quintilianus ut solebat.

RUFINUS *Gram. Antiochens. Comment. in metra Terentiana.* Quintilianus in arte, &c.

AUR. CASSIODORUS *de Rhetorica, ex lib. Disciplinis.*

Quintilianus etiam doctor egregius, qui post fluvios Tullianos singulariter valuit implere quæ docuit, virum bonum

bonum dicendi peritum à prima ætate suscipiens, per cunctas artes ac disciplinas nobilium literarum erudiendum esse monstravit, quem merito ad defensionem sui totius civitatis vota requirerent. Libros autem duos Ciceronis de arte Rhetorica, & Quintiliani duodecim Institutionum indicavimus esse jungendos, &c.

Idem in Chronico ex Hieronymo, ut videtur.

Silvado & Prisco coss. Quintilianus ex Hispania primus Romæ scholam publicam aperuit, & salarium è fisco accepit.

ISIDORUS *Hispalensis lib. II. Etymolog.*
De Rhetorica.

Hæc disciplina à Græcis inventa est, Gorgia, Aristotele, Hermagora, & translata in Latinum, à Tullio videlicet, & Quintiliano, & Ticiano, sed ita copiose, ita varie ut ea lectori admirari in promptu sit, comprehendere impossibile. Nam membranis retentis, quasi adhærescit memoriæ series dictionis: at mox repositis, recordatio omnis elabitur.

Vetus interpres Lucani, ad eum locum lib. IV.

Vita brevis nulli superest qui tempus in illa

Querendæ sibi mortis habet.

Sensus, inquit, hic est. Non est putanda brevis vita quæ habet spatium, quo unusquisque sibi quærat exitium: quod non evenit nisi forti viro qui facile contemnit interitum. Unde Quintilianus, faciamus de funere remedium, de necessitate virtutem. Solus vixit quoad voluit, qui mori maluit.

Judicium GER. VOSSII de DECLAMATIONIBUS QUINTILIANI.

Vide illum lib. I. Inst. Orator. p. 180.

Cum Quintiliani Declamatoris mentio fiat apud M. Senecam patrem, proœmio lib. 10. Controv. 4. Non mi-

nus

nus eorum placet sententia qui eas avo hujusce Quintiliani
ascribere malunt. At unde viginti illæ Declamationes quæ
& ipsæ Quintiliano vulgo inscribuntur, ac Rhetoricis Fa-
bii libris subjici solent; neque ejus sunt qui Declamationes
alteras fecit (nihil enim simile) neque illius qui Institutio-
nes Oratorias scripsit; cui eas Erasmus quoque abjudicat in
Ciceroniano suo: & merito, quandoquidem ut monuit
Lud. Vives lib. iv. de Corrupt. disciplin. plane aliæ sunt
à Fabii præceptis, & tales, ut contra istiusmodi potissimum
invehatur. Tum in Codd. quibusdam Mss. M. Floro tri-
buuntur, ac à nonnullis etiam esse creduntur Posthumii
Junioris, eo quod Trebellius Pollio dicat, scriptas ab eò
esse Declamationes, quas ævo suo Quintiliani esse puta-
rent.

M. F. A. B.